

HRVATSKI MODEL DJELOMIČNOG UMIROVLJENJA – KRITIČKI OSVRT

Izv. prof. dr. sc. Ivana Vukorepa*

UDK: 349.22:331.574(497.5)

368.914:331.101.24(497.5)

349.2:331.101.24(497.5)

368.914:349.22(497.5)

DOI: 10.3935/zpfz.73.23.10

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: srpanj 2023

Mjera djelomičnog umirovljenja trebala bi biti koncipirana tako da motivira ljude da duže ostanu u svijetu rada i odgode svoje potpuno umirovljenje, kako bi se smanjio pritisak na mirovinski sustav i spriječio rast njegove rashodovne strane. Dakle, na individualnoj razini mjera bi trebala pridonijeti postupnom umirovljenju i većoj primjerenosti mirovina, a na sustavnoj razini poboljšanju održivosti mirovinskog sustava. Međutim, Hrvatska je uvela 2014. godine model djelomičnog umirovljenja s pravom na punu mirovinu, prvo samo za korisnike starosnih mirovina, a poslije je to pravo proširila i na korisnike prijevremenih starosnih i obiteljskih mirovina. U radu se, nakon kratkih teorijskih razmatranja i sažetih komparativnih usporedbi, analizira hrvatsko zakonsko uređenje i statistički podaci vezani za djelomično umirovljenje. Provedena analiza upućuje na to da hrvatski model ima nekoliko nepoželjnih učinaka: privlači ljude u mirovinu, dovodi do većeg opterećenja mirovinskog sustava, ne pridonosi povećanju mirovina te potencijalno uzrokuje distorzije na tržištu rada.

Ključne riječi: djelomično umirovljenje, mirovina, mirovina uz rad, mirovinski sustav, Hrvatska

---

* Dr. sc. Ivana Vukorepa, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb; ivana.vukorepa@pravo.hr; ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6759-9992

1. UVOD

Rad u mirovini postao je fenomen 21. stoljeća.¹ Najčešće se provodi mjerom djelomičnog umirovljenja. Razlozi su primarno financijske prirode: 1) starijim osobama omogućuje postupni prelazak iz svijeta rada u potpunu mirovinu, osiguravajući im dodatan izvor prihoda kada im je radna sposobnost zbog starosti te zapošljivost zbog stanja na tržištu rada smanjena, 2) poslodavcima omogućava očuvanje ljudskog kapitala i postupno prenošenja znanja i radnog opterećenja sa starijih radnika na mlađe, a 3) državama omogućava da smanje pritisak na mirovinske sustave kojih je održivost ugrožena demografskim starenjem stanovništva, različitim segmentacijama na tržištu rada, te lošim upravljanjem mirovinskim sustavima, pa se mjera djelomičnoga umirovljenja usmjerena na duži ostanak u svijeta rada pokazuje kao vrlo dobro rješenje. Međutim, da bi ona uistinu postigla gore navedene opće ciljeve, potrebno je dobro podesiti njezine različite parametre, kao što su npr. godine života kada se tim pravom može početi koristiti, uvjete pod kojima se njime može koristiti te utvrditi iznose smanjenja mirovine za vrijeme rada, tako da djelomično umirovljenje, odnosno djelomični rad ima svoju protutežu u pravu na djelomičnu mirovinu.

Međutim, Hrvatska je od siječnja 2014. godine uvela model djelomičnog umirovljenja s pravom rada do polovice punog radnog vremena uz pravo na punu mirovinu. U početku je to bilo dopušteno samo korisnicima starosnih mirovina², a poslije se to pravo postupno proširivalo. Od siječnja 2019. prošireno je na korisnike prijevremenih starosnih mirovina, te na korisnike starosnih mirovina ostvarenih prema posebnim propisima za djelatne vojne osobe, policijske službenike, ovlaštene službene osobe i zaposlenike na poslovima razminiranja.³ Dodatno proširenje je u primjeni od kolovoza 2021., i to na korisnike obiteljskih mirovina, te na korisnike starosnih mirovina ostvarenih po prijašnjim propisima o pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja vojnih osiguranika, o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske, o pravima

¹ Rad toga naslova se sadržajno odnosi na SAD, ali je fenomen prepoznatljiv i u drugim državama, kao što će biti prikazano u poglavlju 2. (Brown, M.; Aumann, K.; Pitt-Catsoupes, M.; Galinsky E.; Bond, J. T., *Working in Retirement: A 21st Century Phenomenon*, Families and Work Institute, July 2010., <https://cdn.sanity.io/files/ow8usu72/production/c04bbc8745925f6230be210d8cf65a774138e9cc.pdf> (15. svibnja 2023.)).

² Čl. 87., 90. st. 7. i 99. st. 2. Zakona o mirovinskom osiguranju, Narodne novine, br. 157/2013 (na snazi od 1. 1. 2014.).

³ Čl. 25., 27. i čl. 30. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, br. 115/2018, na snazi od 1. 1. 2019) kojim se mijenja čl. 87., 90. st. 7. i 99. Zakona o mirovinskom osiguranju.

djelatnika unutarnjih poslova, o pravima djelatnika na izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privrednih prijestupa i prekršaja te po propisima o pravima profesionalnih vatrogasaca.⁴ Takav je model otpočетка bio kritiziran⁵, a dodatan preliminarni kritički osvrt na prijedlog proširenja kruga umirovljenika koji mogu raditi i primati mirovinu uputili smo 2018. godine profesor Željko Potočnjak i ja radnoj skupini za izradu nacрта prijedloga zakonskih izmjena.⁶ Stoga ovaj rad posvećujem profesoru Potočnjaku u povodu obilježavanja njegova sedamdesetog rođendana, uz veliku zahvalnost za našu dugogodišnju dobru suradnju, sve njegove poticaje u istraživanju te brižnost koju je iskazivao prema suradnicima.⁷

Svrha rada je, nakon sažetih teorijskih razmatranja i kratkih komparativnih usporedbi, detaljno analizirati hrvatsko zakonsko uređenje djelomičnog umirovljenja, te prosuditi njegove učinke. Hipoteza rada jest da hrvatski model ne ispunjava teorijske ciljeve instituta djelomičnog umirovljenja te da posljedično uzrokuje nekoliko nepoželjnih učinaka: privlači ljude u mirovinu, dovodi do većeg opterećenja mirovinskog sustava, nužno ne pridonosi povećanju mirovina te potencijalno uzrokuje distorzije na tržištu rada. U pisanju rada rabim normativnu i teleološku, te poredbenopravnu istraživačku metodu. Imajući u vidu multidisciplinarnost materije, služim se i metodom analize postojećih empirijskih studija, te statističkih pokazatelja.

2. TEORIJSKA RAZMATRANJA I KRATAK PRIKAZ KOMPARATIVNIH RJEŠENJA

Glavna obilježja umirovljenja mijenjala su se tijekom povijesti.⁸ Mirovinu kao svoje izvorno pravo pojedinac (osiguranik) ostvaruje kad je suočen s rizi-

---

⁴ Čl. 1., 2. i 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, br. 84/2021, na snazi od 1. 8. 2021.), kojim se mijenjaju čl. 87., 90. i 99. Zakona o mirovinskom osiguranju.

⁵ Vukorepa, I., *Lost between Sustainability and Adequacy: Critical Analysis of the Croatian Pension System's Parametric Reform*, Revija za socijalnu politiku, vol. 22, br. 3, 2015., str. 296 – 297.

⁶ Potočnjak, Ž.; Vukorepa, I., *Očitovanje članovima radne skupine na prezentaciju "Cjelovita mirovinska reforma" i na obrazloženja Ministarstva rada i mirovinskog sustava u svezi s prijedlozima za izmjenu Zakona o mirovinskom osiguranju i nekoliko povezanih propisa*, 3. 7. 2018., str. 4 i 5.

⁷ Za popis radova prof. dr. sc. Željka Potočnjaka koje je objavio samostalno ili u koautorstvu vidi: <https://www.bib.irb.hr/pregled/profil/11514>.

⁸ Više o povijesnom razvoju mirovinskih sustava vidi: Vukorepa, I., *Mirovinski sustavi: kapitalno financiranje kao čimbenik socijalne sigurnosti*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012., str. 7 – 164.

kom nesposobnosti za rad zbog bolesti odnosno ozljede (invalidska mirovina) ili zbog starosti (starosna mirovina).⁹ Zakonska dob za odlazak u starosnu mirovinu zapravo je predmnijevana dob za koju se smatra da osoba više nije sposobna raditi, točnije, tada društvo od nje više ne očekuje da radi. Tijekom 80-tih godina 20. stoljeća, zbog porasta nezaposlenosti, u mnogim državama rašireno se rabi mjera prijevremenog umirovljenja, koju države potkraj 20. i početkom 21. stoljeća nastoje reducirati.¹⁰ Kao komplementarna mjera javlja se mjera podizanja dobi za odlazak u mirovinu i mjera djelomičnog umirovljenja. Prema nekim istraživanjima ta mjera jača u razdoblju nakon gospodarske krize koja je započela 2008. godine, jer su države u doba krize morale smanjiti svoje javne dugove, pa time i potrošnju mirovinskih sustava, te su nakon krize davanjem mogućnosti kombiniranja zaposlenja i umirovljenja nastojale zadovoljiti potrebe tržišta rada i izazove održivosti mirovinskih sustava i primjerenosti mirovina.¹¹

Djelomično umirovljenje (engl. *partial retirement*)¹², koje se u literaturi još naziva i postupno umirovljenje (engl. *gradual retirement, phased retirement* te *part-time retirement*)¹³ mjera je kojom se nastoji produžiti radni vijek u uvjetima smanjenog fertiliteta i produženog očekivanog trajanja života, te time rasteretiti mirovinski sustav. Ta je jedna od glavnih mjera u okviru politike fleksibilnog umirovljenja (engl. *flexible retirement*), koje je pak puno širi pojam i obuhvaća sve mjere koje pružaju pojedincu fleksibilnu mogućnost umirovljenja prije zakonske starosne dobi za umirovljenje ili poslije nje. Tako bi tu spadale i sljedeće mjere: invalidska mirovina u slučaju djelomičnog ili potpunog gubitka

⁹ Od samih svojih početaka mirovinski sustavi priznaju i izvedeno pravo članovima obitelji s osnova rizika smrti hranitelja obitelji (obiteljska mirovina).

¹⁰ Scherger, S., *Flexibilizing the Retirement Transition: Why, How and for Whom? Conceptual Clarifications, Institutional Arrangements and Potential Consequences*, *Frontiers in Sociology*, vol. 6, listopad 2021., članak br. 734985, str. 3.

¹¹ Slično vidi: Spasova, S.; Louvaris Fasois, CH.; Vanhercke, B., *Pension Reforms After the Crisis: Bringing Adequacy Back in the Domestic and EU Policy Equation?*, u: da Costa Cabral, N.; Cunha Rodrigues, N. (ur.), *The Future of Pension Plans in the EU Internal Market*, *Financial and Monetary Policy Studies*, vol. 48, Springer, Cham, 2019., str. 286, 288, 291.

¹² Latulippe, D.; Turner, J., *Partial retirement and pension policy in industrialized countries*, *International Labour Review*, vol. 139, br. 2, 2000., str. 179 – 195; Eurofound, *Extending working lives through flexible retirement schemes: Partial retirement*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2016., <https://www.eurofound.europa.eu/mk/publications/report/2016/labour-market-social-policies/extending-working-lives-through-flexible-retirement-schemes-partial-retirement> (15. travnja 2023.).

¹³ Npr. u: Henkens, K.; Hendrik, P.; van Solinge, H., *The Rhetoric and Reality of Phased Retirement Policies*, *Public Policy & Aging Report*, vol. 31, br. 3, 2021., str. 78 – 82.

radne sposobnosti, prijevremena starosna mirovina uz aktuarsko umanjene mirovine, te pravo na odgodu korištenja starosne mirovine uz odgovarajuće poticajno povećanje mirovine.¹⁴

Možemo ustvrditi da je djelomično umirovljenje mjera protiv potpunog umirovljenja. Na temelju definicija dostupnih u znanstvenoj literaturi¹⁵ i analize obilježja u komparativnim Missoc tablicama¹⁶, djelomično umirovljenje odlučujem definirati kao prijelazno razdoblje između pune radne aktivnosti i njezina potpunog prestanka, u kojem osoba smanjuje svoj radni intenzitet (npr. radnik prelazi raditi s punog radnog vremena u nepuno, a samozaposlena osoba smanjuje opseg poslovanja) i time ostvaruje smanjeni dohodak od rada, a istodobno ostvaruje pravo na mirovinu, koja se najčešće isplaćuje u smanjenom iznosu (djelomična mirovina), a puno rjeđe u punom iznosu. Tako mjeru djelomičnog umirovljenja često prati pravo na djelomičnu mirovinu. Međutim, za potpunu spoznaju o tome postoji li u pojedinoj državi mjera djelomičnog umirovljenja, nije dovoljno samo pogledati odredbe s tim u vezi, već je ključno promotriti i zakonske odredbe koje omogućavaju, ograničavaju ili u potpunosti priječe kumulaciju mirovine sa zaradom od rada.

U literaturi se ističu prednosti i poneki nedostaci djelomičnog umirovljenja. Možemo ih kategorizirati u nekoliko skupina: sociološko-psihološke povoljnosti, utjecaj na tržište rada, te financijski aspekti na sustavnoj i individualnoj razini.

Među sociološko-psihološkim argumentima ističe se lakša tranzicija iz faze punog zaposlenja u fazu punog umirovljenja uz postupno smanjenje radnih obveza i prilagodbu na veću količinu slobodnog vremena, kako bi osoba razvila nove interese i aktivnosti kojima će se baviti u mirovini.¹⁷ Prednosti su u vezi s tim da osoba zadržava socijalne kontakte, osjećaj samoostvarenja kroz rad pridonoseći tako društvu, te duže ostaje u zdravlju.¹⁸ Nadalje, djelomično

---

¹⁴ Vukorepa, I., *Flexible retirement: working into old age*, 2016 European Annual Conference of the European Institute of Social Security (EISS): Social security and the changing concept of work, Oslo, Norveška, 2016., <https://www.bib.irb.hr/834746>. Vidi također: OECD, *Pensions at a Glance 2017: OECD and G20 Indicators*, OECD Publishing, Paris, 2017., str. 42; Scherger, S., *op. cit.* u bilj. 750, str. 5.

¹⁵ Latulippe, D.; Turner, J., *op. cit.* u bilj. 752., str. 179; OECD, *op. cit.* u bilj. 755, str. 42.

¹⁶ Missoc komparativne tablice (podatci za djelomično umirovljenje i za mogućnost kumulacije mirovine sa zaradom od rada), <https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/> (15. svibnja 2023.).

¹⁷ Latulippe, D.; Turner, J., *op. cit.* u bilj. 752., str. 181.

¹⁸ EU-OSHA, Cedefop, Eurofound and EIGE, *Joint Report on Towards age-friendly work in Europe: a life-course perspective on work and ageing from EU Agencies*, Publications Office

umirovljenje može imati i širi bihevioralni utjecaj na praksu umirovljenja, na način da dođe do povećanja prosječne životne dobi u kojoj osobe biraju djelomično raditi ili se potpuno umiroviti.¹⁹

Utjecaj na tržište rada može biti pozitivan i negativan. Među pozitivnim učincima navodi se veća fleksibilnost koja može povećati moral radnika i smanjiti njihovo napuštanje tržišta rada. Zbog odgode punog umirovljenja ponuda radne snage biva veća.²⁰ Nadalje, poslodavci dobivaju mogućnost zadržati radno sposobne i dobre radnike, pa im stoga mjera djelomičnog umirovljenja omogućava očuvanje ljudskog kapitala i postupno prenošenje znanja i radnog opterećenja sa starijih radnika na mlađe.²¹ Međutim, poslodavci mogu imati i organizacijskih i troškovnih problema kod prilagodbe takvom načinu rada²², što će također utjecati na stvarnu mogućnost ostanka radnika kod istog poslodavca tijekom djelomičnog umirovljenja. Među negativnim utjecajima na tržište rada spominje se da mjera djelomičnog umirovljenja može postati opravdanje poslodavcima za uvođenje prekarnih uvjeta rada za starije radnike, jer bi mogli biti ograničeni samo na prihvaćanje poslova koji se nude s nepunim radnim vremenom, te biti podložni reklasifikaciji poslova koje obavljaju.²³ Ovo se posebno doima izglednim u državama u kojima postoji propisana dob za *ex lege* prestanak radnog odnosa pa *de facto* dolazi do prisilnog umirovljenja²⁴, eventualno uz ponudu rada u nepunom radnom vremenu kao mjere djelomičnog umirovljenja.

Financijski su aspekti uređenja instituta djelomičnog umirovljenja također jako važni, kako na sustavnoj razini tako i na individualnoj. Na sustavnoj razini mjera djelomičnog umirovljenja trebala bi biti koncipirana tako da pridonosi rasterećenju i održivosti mirovinskog sustava. To će biti postignuto samo ako je isplata punog iznosa mirovine odgođena za vrijeme djelomičnog umirovljenja.²⁵ Nasuprot tomu, troškovna strana mirovinskog sustava rast će ako mjera

of the European Union, Luxembourg, 2017., str. 28.

¹⁹ Latulippe, D.; Turner, J., *op. cit.* u bilj. 752., str. 182.

²⁰ *Ibid.*

²¹ EU-OSHA, Cedefop, Eurofound and EIGE, *op. cit.* u bilj. 758, str. 28.

²² Slično i: Eurofound, *op. cit.* u bilj. 752, str. 2.

²³ Latulippe, D.; Turner, J., *op. cit.* u bilj. 752., str. 182, 183.

²⁴ Takva je npr. situacija u Hrvatskoj, dijelom uređena čl. 112. st. 1., t. 6 Zakona o radu iz 2014. (s obzirom na to da ta odredba propisuje da će ugovor o radu prestati kada radnik navrší 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža, osim ako se poslodavac i radnik drukčije ne dogovore), a dijelom u drugim zakonima koji uređuju rad u javnom sektoru (državna uprava, školstvo, visoko obrazovanje, zdravstvo itd.) u kojima je produženje ugovora moguće, ali vrlo ograničeno.

²⁵ Latulippe, D.; Turner, J., *op. cit.* u bilj. 752., str. 183.

djelomičnog umirovljenja privlači ljude u mirovinu ranije nego što bi inače išli (npr. u slučaju postojanja prava na punu mirovinu za vrijeme djelomičnog umirovljenja, kakva je situacija u Hrvatskoj). Ovaj se negativni financijski aspekt može donekle ublažiti prikupljanjem doprinosa na prihode od rada za vrijeme djelomičnog umirovljenja, ali smatram da je to neznatno ublaženje u odnosu na nepotrebni povećani financijski teret u situacijama isplate pune mirovine. Na individualnoj razini, da bi se pojedinci stvarno koristili mjerom djelomičnog umirovljenja i time odgodili potpuno umirovljenje, moraju biti financijski motivirani na način da im se rad isplati i odražava u budućoj visini pune mirovine.²⁶ To je, naravno, lakše postići u mirovinskim sustavima s davanjima uspostavljenima po načelu određenih doprinosa nego u sustavima s davanjima po načelu određenih davanja.²⁷

Nadalje, osim o financijskoj motivaciji, individualna odluka pojedinca hoće li ostati djelomično raditi ili se potpuno umiroviti ovisi i o nizu drugih čimbenika, kao što su osobna motiviranost uključujući i zadovoljstvo na dosadašnjem poslu, zdravstvena sposobnost, te ponuda poslova na tržištu rada.²⁸

Kad je riječ o zdravstvenoj sposobnosti, važan je agregatni statistički pokazatelj mogućnosti ostanka u svijetu rada podatak o očekivanom trajanju života u zdravlju (engl. *healthy life years*) u dobi od 65. godina, koje vodi Eurostat.²⁹ Premda se podatci znatno razlikuju među zemljama EU-a (npr. Švedska, Norveška i Island imaju očekivano trajanje u dobi od 65 godina još 15 godina u zdravlju, prosjek EU-a je nešto niži (u 2021. 9,5 godina života za muškarce i 9,9 godina života za žene)). Premda Hrvatska ima znatno niže očekivane godine života u zdravlju od prosjeka EU-a (u 2021. 5,1 godina života za muškarce i 5,2 godine života za žene)³⁰, statistički podatci upućuju da bi Hrvati mogli u prosjeku raditi do 70 godine života (vidi Tablica 1.).

---

²⁶ EU-OSHA, Cedefop, Eurofound and EIGE, *op. cit.* u bilj. 758, str. 28

²⁷ Više o tome vidi: Vukorepa, I., *op. cit.* u bilj. 8, str. 173.

²⁸ Scherger, S., *Introduction: Paid Work Beyond Pension Age – Causes, Context, Consequences*, u: Scherger, S. (ur.), *Paid Work Beyond Pension Age*, Palgrave Macmillan, London, 2015., str. 9.

²⁹ Indikator godina života u zdravlju (engl. *healthy life years* – HLY) u dobi od 65 godina mjeri broj godina za koje se očekuje da će osoba u dobi od 65 godina još živjeti u zdravom stanju. Riječ je o pokazatelju očekivanog trajanja zdravlja koji kombinira informacije o mortalitetu i morbiditetu. Zdravo stanje definirano je odsutnošću ograničenja u funkcioniranju/invaliditetu. Indikator se izračunava odvojeno za muškarce i žene. Pokazatelj se također naziva očekivano trajanje života bez invaliditeta (*disability-free life expectancy* – DFLE).

³⁰ Izvor: Eurostat, *Healthy life years at age 65 by sex*, https://ec.europa.eu/eurostat/data-browser/view/TEPSR_SP320/default/table?lang=en (15. svibnja 2023.).

Tablica 1. Očekivano trajanje života u zdravlju (u dobi od 65 g., po spolu) u RH i EU prosjek³¹

Spol	Zemlje	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Muškarci	EU 27	8,4	9,2	9,7	9,7	9,8	10,2	9,5	9,5
	RH	6,0	4,7	5,2	5,0	5,0	4,6	4,7	5,1
Žene	EU 27	8,3	9,3	10,0	10,0	10,0	10,4	10,1	9,9
	RH	5,8	4,5	4,9	4,8	5,0	4,9	5,2	5,2

Međutim, stvarnost je znatno drukčija, s obzirom na to da je stopa zaposlenosti Hrvata u dobi od 65 do 74 godine u 2022. bila samo 6,1 %, dok je prosjek EU-a bio 10 % (za više vidi Tablica 2.). U stopi zaposlenosti starijih osoba iste dobne skupine prednjači Island s 32 %, Estonija s 28 %, Latvija s 22 %, Litva s 20,2 % i Norveška s 19 %³², što upućuje na dobro zdravstveno stanje populacije, ali i na politike koje favoriziraju rad umjesto potpunog umirovljenja. Zanimljivo je da više od dvije petine zaposlenih u dobnoj skupini od 65 do 74 godine ostaje raditi u statusu samozaposlene osobe, jer im taj oblik omogućava određenu fleksibilnost (npr. računovođe mogu postati savjetnici u računovodstvu, učitelji mogu postati privatni instruktori).³³

Tablica 2. Stopa zaposlenosti u dobnoj skupini od 65 do 74 godine (ukupno muškarci i žene)³⁴

Zemlje	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
EU 27	7,8	7,9	8,2	8,8	9,2	9,6	9,5	9,3	10,0
RH	4,7	5,4	4,7	4,4	4,5	5,4	4,6	5,1	6,1

Primijećeno je da na vjerojatnost rada i nakon dobi za umirovljenje osim zdravlja utječe i obrazovna razina, bračni status te obiteljski odnosi i obveze. Tako npr. osobe s višim obrazovnim kvalifikacijama imaju veću vjerojatnost ostati zaposlene, kao i razvedene osobe bez partnera, te osobe koje imaju par-

³¹ *Ibid.*

³² Izvor: Eurostat, *Employment rates by sex, age and citizenship (%)*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ergan/default/table?lang=en (15. svibnja 2023.), posebno ekstrahirani podaci za dobnu skupinu od 65 do 74 godine.

³³ Eurostat, *Ageing Europe - statistics on working and moving into retirement*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Ageing_Europe_-_statistics_on_working_and_moving_into_retirement&oldid=581874#Employment_patterns_among_older_people (27. lipnja 2023.).

³⁴ *Ibid.*

tnera koji još radi.³⁵ Smatram da nedostatno organizirana institucionalna skrb za djecu i osobe u visokoj životnoj dobi može biti motivacija starijim osobama da se djelomično ili prijevremeno umirove i tako oslobode vrijeme za skrb za stare, bolesne ili malodobne članove svoj obitelji (što je općepoznato za Hrvatsku).

Da sažmem, ostanak u svijetu rada u starijoj dobi ovisi o nekoliko isprepletenih čimbenika: individualnim mogućnostima (koje pak ovise o zdravstvenom stanju, postojećim vještinama, financijskim potrebama, obiteljskim obvezama, potrebom za društvenim priznanjem), potražnji na tržištu rada i stvarnim poslovnim prilikama, te zakonodavstvu vezanom uz dob (npr. propisi koji nalažu obvezno umirovljenje, pravila o kumulaciji mirovine i zarade od rada, stimulacija dužeg ostanaka u svijetu rada kroz aktuarska povećanja mirovine odnosno smanjenje u slučaju prijevremenog umirovljenja, te pravila o oporezivanju dohotka). Dakle, s obzirom na to da postoji nekoliko čimbenika koji utječu na sposobnost i želju za radom u starijoj dobi, smatram da, ako zaista želimo da ljudi rade do kraja svojih zdravih godina, država mora oblikovati javnu politiku i zakonodavstvo na takav način da ljudima biva privlačnije ostati raditi umjesto odlaska u punu mirovinu (bilo starosnu ili prijevremenu starosnu). Rad treba učiniti privlačnijim i starijim osobama i njihovim poslodavcima. Djelomično umirovljenje, kao jedna od mjera koja to omogućava, u svakom slučaju trebalo bi biti uređeno kao privlačnija alternativa od prijevremene starosne mirovine, s obzirom na to da prijevremena mirovina po svojoj naravi skraćuje radni vijek, a mirovinski sustav svakako treba biti organiziran tako da potiče duži ostanak u svijetu rada i stimulira odgodu pune starosne mirovine.³⁶ Za uspješnost je u tom pogledu presudno i fino podešavanje pravila o djelomičnom umirovljenju s drugim zakonima vezanima uz dob (npr. s radnim zakonodavstvom posebice ako ono propisuje *ex lege* umirovljenje, kao što je slučaj u Hrvatskoj).

Nadalje, na temelju provedenog istraživanja i vlastita promišljanja identificirala sam nekoliko mogućih dvojbi s kojima se države suočavaju prigodom uređenja mjere djelomičnog umirovljenja, o čemu onda ovise i povratni učinci te mjere na pojedinca, tržište rada i mirovinske sustave. Riječ je o dvojbama vezanima uz: 1) dob od koje tu mjeru treba dopustiti (prije zakonske dobi za starosnu mirovinu, istodobno s pravom na prijevremenu starosnu mirovinu, ili tek nakon dobi za umirovljenje), 2) dopuštenu dužinu korištenja tog prava (treba li ga ograničavati ili ne treba), 3) vrstu i oblike rada koji se dopuštaju kod djelomičnog umirovljenja, 4) visinu iznosa mirovine za vrijeme djelomičnog

³⁵ Scherger, S., *op. cit.* u bilj. 768, str. 11.

³⁶ Eurofound, *op. cit.* u bilj. 752, str. 1 i 2.

umirovljenja (treba li smanjiti iznos mirovine za vrijeme rada te djelomičnu mirovinu učiniti ovisnom o radnom vremenu, ili o ukupno ostvarenom prihodu od rada, ili ostaviti pravo na punu mirovinu i od kada), 5) prikupljanje doprinosa na dohodak od rada za vrijeme djelomičnog umirovljenja (potpada li takvo djelomično zaposlenje umirovljenika u obvezu naplate doprinosa za socijalno osiguranje), te 6) utjecaj rada za vrijeme djelomičnog umirovljenja na iznos mirovine nakon potpunog umirovljenja (ako su plaćeni doprinosi za socijalno osiguranje, ostvaruje li osoba i dodatna mirovinska prava).

Iz podataka dostupnih u Missoc tablicama³⁷ proizlazi da devet zemalja Europskog gospodarskog prostora ima deklariranu mjeru djelomičnog umirovljenja s pravom na djelomičnu mirovinu (Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Island, Italija, Lihtenštajn, Norveška, Slovenija i Španjolska), a samo jedna (Italija) je deklarirala institut djelomičnog umirovljenja uz pravo na punu mirovinu (i to kad je riječ o starosnim mirovinama, a uz ograničenje mirovine ovisno o visini zarade od rada kad je riječ o prijevremenoj starosnoj mirovini). Kad je riječ o obliku rada i ograničenju radnog vremena, možemo razlikovati države koje ne ograničavaju radne sate (npr. Finska), te one koje to čine u određenim rasponima (npr. Francuska, Španjolska, Slovenija), pa se shodno tomu i mirovina umanjuje, ili pak daju samo mogućnost rada s polovicom punog radnog vremena s pravom na 50 % mirovine (npr. Island). U nekim državama pojedinac ima pravo odlučiti o postotku mirovine koji želi primati za vrijeme djelomičnog umirovljenja, što će poslije utjecati na iznos njegove pune mirovine (npr. Norveška). Dob u kojoj se može ostvariti pravo na djelomično umirovljenje s pravom na djelomičnu mirovinu razlikuje se, npr. u Islandu sa 65 godina, u Danskoj sa 63, u Norveškoj sa 62, u Finskoj sa 61, u Francuskoj i Lihtenštajnu sa 60 godina, u Njemačkoj i Sloveniji ta se mogućnost poklapa sa dobi za starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu.

Međutim, za potpunu spoznaju o tome postoji li u pojedinoj državi mjera djelomičnog umirovljenja nije dovoljno samo pogledati odredbe u vezi te mjere, već je ključno promotriti i odredbe koje omogućavaju, ograničavaju ili priječe kumulaciju mirovine sa zaradom od rada. Tako možemo razlikovati države koje premda ne deklariraju mjeru djelomičnog umirovljenja dopuštaju kumulaciju rada i korištenja mirovine, pod uvjetom da je zarada manja od propisanog iznosa na mjesečnoj ili godišnjoj razini, ili postavljajući neke druge posebne uvjete. U suprotnom se mirovina suspendira. To su npr. Austrija, Belgija, Češka, Mađarska, Luksemburg, Poljska. Zemlje koje ne umanjuju iznos

³⁷ Missoc komparativne tablice (podatci za djelomično umirovljenje i za mogućnost kumulacije mirovine sa zaradom od rada), <https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/> (15. svibnja 2023.).

mirovine nakon zakonske dobi za starosnu mirovinu su npr. Austrija, Finska, Francuska, Češka, Luksemburg, Malta, Slovačka. Malobrojne su zemlje koje ostavljaju potpunu mogućnost kumulacije rada i pune mirovine, bilo starosne ili prijevremene starosne. Osim Hrvatske u toj se skupini nalaze Irska, Bugarska, Cipar, i Švicarska. Neke dopuštaju kumulaciju sa starosnom mirovinom, a ograničavaju za prijevremenu starosnu: npr. Italija, Portugal.

U pogledu plaćanja doprinosa države također imaju različite pristupe: neke ne naplaćuju doprinose (npr. Španjolska), neke naplaćuju doprinose preko propisanog dohodovnog limita, ali to neće imati utjecaja na visinu mirovine (npr. Švicarska), a pojedine naplaćuju s mogućnosti utjecaja na visinu mirovine (npr. Hrvatska, Austrija, Latvija).³⁸

3. GLAVNA OBILJEŽJA HRVATSKOG UREĐENJA DJELOMIČNOG UMIROVLJENJA

Do 2014. godine vrijedilo je u Hrvatskoj opće pravilo da si ili u mirovini ili radiš, uz minimalan broj iznimaka. Naime, čl. 90. st. 3. i 4. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 1998.³⁹ propisivao je da se korisniku mirovine koji se zaposli ili počne obavljati djelatnost na temelju koje postoji obveza osiguranja isplata mirovine obustavlja. Bile su propisane samo tri iznimke u kojima je kumulacija prihoda od rada (ili djelatnosti) i mirovine bila moguća: 1) za korisnike mirovine koji rade kao sezonski radnici, oni su zadržavali pravo na punu mirovinu 2) za korisnike mirovine koji prema poreznim propisima ostvaruju tzv. drugi dohodak na koji se plaća doprinos za mirovinsko osiguranje, koji su isto tako zadržavali pravo na punu mirovinu, te 3) za korisnike invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad, koji su za vrijeme rada imali pravo na djelomičnu mirovinu, i to u iznosu od 50 %, a ako je umanjena radna sposobnost bila posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti, onda u iznosu od 66,7 %.⁴⁰ Nadalje, potrebno je spomenuti da najniža mirovina nije pripadala korisniku invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad za vrijeme zaposlenja ili obavljanja samostalne djelatnosti, pa se stoga tim

³⁸ Za komparativan cjeloviti prikaz mirovinskih sustava po pojedinim zemljama vidi: Schneider, S. M.; Petrova, T.; Becker, U. (ur.). *Pension Maps: Visualising the Institutional Structure of Old Age Security in Europe and Beyond*, 2. izdanje, Max Planck Institute for Social Law and Social Policy, Munich, 2021.

³⁹ Zakon o mirovinskom osiguranju iz 1998., Narodne novine, br. 102/1998, 71/1999, 127/2000, 59/2001, 109/2001, 147/2002, 117/2003, 30/2004, 177/2004, 92/2005, 43/2007, 79/2007, 35/2008, 94/2009, 40/2010, 121/2010, 139/2010, 61/2011, 114/2011, 76/2012, 112/2013, 133/2013.

⁴⁰ Čl. 80. st. 1., t. 5. i 6. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 1998.

osobama invalidska mirovina za vrijeme rada isplaćivala u gore spomenutim postotcima u odnosu na njihovu osobnu (zarađenu) mirovinu, a ne povoljniju najnižu mirovinu.⁴¹

Kako je to već u uvodnom poglavlju ovog rada navedeno, od 2014. godine na temelju odredbi novog Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013.⁴² prvi je put uvedena mogućnost rada do polovice punog radnog vremena (djelomično umirovljenje) uz pravo na punu mirovinu, i to za korisnike starosnih mirovina. Poslije je to pravo zakonskim izmjenama iz 2018. (u primjeni od 2019.)⁴³, i dodatnim izmjenama iz 2021. (u primjeni od kolovoza 2021.)⁴⁴ znatno proširivano, tako da sada obuhvaća korisnike starosnih, prijevremenih starosnih i obiteljskih mirovina te korisnike mirovina stečenih po pojedinim posebnim propisima. Za korisnike invalidske mirovine zbog djelomične nesposobnosti za rad (prijašnja invalidska mirovina zbog profesionalne nesposobnosti) i dalje je ostalo na snazi pravo na rad uz pravo na djelomičnu mirovinu. U nastavku rada sistematizirat ću pojedinosti i specifičnosti vezane uz krug osoba, oblik i trajanje dopuštenog rada, visinu iznosa mirovine za vrijeme djelomičnog umirovljenja, obvezu prikupljanja doprinosa te mogući utjecaj rada za vrijeme djelomičnog umirovljenja na iznos mirovine prema sada važećem zakonu.

Trenutačno važeći režim mogućnosti rada i paralelnog primanja mirovine uređen je čl. 99., te povezanim čl. 87. i 90. st. 7. do 9. Zakona o mirovinskom osiguranju.⁴⁵ I dalje je na snazi opće pravilo prema kojem se “korisniku mirovine koji se zaposli ili počne obavljati djelatnost na temelju koje postoji obveza na osiguranje isplata mirovine se obustavlja”.⁴⁶ Međutim, odredba sada ima mnogobrojne iznimke. Tako st. 3. čl. 99. propisuje 12 situacija u kojima neće doći do obustave mirovine, a u ovom radu ih odlučujem smislenije grupirati u osam skupina, i to kako slijedi:

1. korisnici starosne mirovine koji su to pravo ostvarili prema člancima

---

⁴¹ Čl. 82. st. 8. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 1998.

⁴² Čl. 87., 90. st. 7. i 99. st. 2. Zakona o mirovinskom osiguranju, Narodne novine, br. 157/2013 (na snazi od 1. 1. 2014.).

⁴³ Čl. 25., 27. i čl. 30. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, br. 115/2018, na snazi od 1.1.2019) kojim se mijenja čl. 87., 90. st. 7. i 99. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013.

⁴⁴ Čl. 1., 2. i 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakon o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, br. 84/2021, na snazi od 1.8.2021.), kojim se mijenjaju čl. 87., 90. i 99. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013.

⁴⁵ Zakon o mirovinskom osiguranju iz 2013., Narodne novine, br. 157/2013, 151/2014, 33/2015, 93/2015, 120/2016, 18/2018, 62/2018, 115/2018, 102/2019, 84/21, 119/2022.

⁴⁶ Čl. 99. st. 1. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013.

- 33.⁴⁷ i 180.⁴⁸ Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013. ili koji su to pravo ostvarili prema prethodnim propisima i nastavljaju raditi ili se tijekom korištenja toga prava zaposle do polovice punog radnog vremena,
2. korisnici starosne mirovine za dugogodišnjeg osiguranika⁴⁹ koji nastavljaju raditi ili se tijekom korištenja toga prava zaposle do polovice punog radnog vremena,
  3. korisnici starosne mirovine ostvarene prema posebnim propisima o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba, prijašnjim propisima o pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja vojnih osiguranika, o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske, o pravima djelatnika unutarnjih poslova, o pravima djelatnika na izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privrednih prijestupa i prekršaja ili prema propisu o posebnim pravima iz mirovinskog osiguranja zaposlenika na poslovima razminiranja ili prema propisu o pravima profesionalnih vatrogasaca, koji se tijekom korištenja prava zaposle do polovice punog radnog vremena, a dopušteno je za tu skupnu i zaposlenje s punim radnim vremenom,
  4. korisnici prijevremene starosne mirovine koji se tijekom korištenja prava zaposle do polovice punog radnog vremena,
  5. korisnici obiteljske mirovine ili dijela obiteljske mirovine koji se tijekom korištenja prava zaposle do polovice punog radnog vremena,
  6. korisnici invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad (ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju iz 1998.), odnosno invalidske mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti (ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju iz 2013.),
  7. korisnici mirovine koji obavljaju sezonske poslove u poljoprivredi prema propisu kojim se uređuje tržište rada i drugim propisima kojima je to područje uređeno,
  8. korisnici mirovine koji ostvaruju drugi dohodak, odnosno obavljaju drugu djelatnost.⁵⁰

⁴⁷ Osnovna odredba koja propisuje da se starosna mirovina može ostvariti kada osoba navrší 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža.

⁴⁸ Odredba koja propisuje blaže uvjete za stjecanje prava na starosnu mirovinu za žene u prijelaznom razdoblju od 2020. do 2029.

⁴⁹ Pravo na starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika ima osiguranik kada navrší 60 godina života i 41 godinu mirovinskog staža osiguranja u efektivnom trajanju (čl. 35. Zakona o mirovinskom osiguranju).

⁵⁰ U skladu s čl. 17. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013. riječ je o osobama koje

U vezi s oblikom i trajanjem dopuštenog rada, iz gore navedenoga možemo zaključiti da je dopušten samo tzv. ovisan rad (dakle rad u radnom odnosu), te ostvarivanje dohotka kroz tzv. drugi dohodak (u naravi je riječ o povremenim primitcima npr. na temelju ugovora o djelu ili autorskom djelu, ili primitcima po osnovi djelatnosti članova skupština i nadzornih odbora). Samostalan rad, dakle rad u obliku samozaposlenja (npr. obrtnici, registrirana profesionalna djelatnost) nije dopušten, te će se u tom slučaju isplata mirovine obustaviti.

Kad je riječ o radnom vremenu i visini mirovine u isplati⁵¹, preteže mogućnost rada s polovicom punog radnog vremena. U tom slučaju korisnik mirovine ima pravo na punu mirovinu. Ako bi se korisnik mirovine zaposlio formalno s više od polovice punog radnog vremena, mirovina bi mu bila obustavljena. Međutim, postoje i tri skupine iznimaka:

1. korisnici mirovine koji obavljaju sezonske poslove u poljoprivredi, za koje nije propisano radno vrijeme kao uvjet za primanje mirovine,
2. korisnici starosne mirovine po posebnim propisima (djelatne vojne osobe, policijski službenici i ovlaštene službene osobe, po prijašnjim propisima o pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja vojnih osiguranika, o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske, o pravima djelatnika unutarnjih poslova, o pravima djelatnika na izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privrednih prijestupa i prekršaja te zaposlenici na poslovima razminiranja i profesionalni vatrogasci), ako se zaposle s punim radnim vremenom imaju pravo na 50 % mirovine⁵², te
3. korisnici invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad (ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju iz 1998.), odnosno invalidske mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti (ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju iz 2013.), smiju raditi od 70 % do 100 % punog radnog vremena⁵³, u kojem slučaju

---

ostvaruju drugi dohodak prema propisima o porezu na dohodak na koji se plaća doprinos za mirovinsko osiguranje prema propisima o doprinosima za obvezna osiguranja (npr. primitci po osnovi djelatnosti članova skupština i nadzornih odbora, ugovora o djelu, autorskom djelu itd.). Za više o tome što sve spada u tzv. drugi dohodak vidi čl. 39. Zakona o porezu na dohodak, Narodne novine, br. 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 151/2022.

⁵¹ Zaključke o visini mirovine u isplati izvodimo i na temelju čl. 87. Zakona o mirovinskom osiguranju, koji propisuje iznose mirovinskog faktora.

⁵² Kao što je gore u tekstu istaknuto, ako se zaposle s polovicom punog radnog vremena, onda imaju pravo na punu mirovinu.

⁵³ Zaključak o tome izvodi se na temelju definicije djelomičnog gubitka radne sposobnosti iz čl. 39. st. 3. Zakona o mirovinskom osiguranju. Odredba propisuje da

imaju pravo na 50 % mirovine, a ako je invalidnost nastala kao posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti onda imaju pravo na 66,67 % mirovine.

Nadalje, kad je riječ o iznosu mirovine za vrijeme rada, važno je spomenuti da do 2021. godine najniža mirovina nije pripadala korisnicima mirovine za vrijeme zaposlenja ili obavljanja samostalne djelatnosti, pa se stoga tim osobama mirovina za vrijeme rada isplaćivala u iznosu njihove osobne (zarađene) mirovine, a ne povoljnije najniže mirovine.⁵⁴ Međutim, zakonske izmjene i dopune iz 2021. to mijenjaju na način da je za sve korisnike mirovina koji rade (osim za one ostvarene po posebnim povoljnijim propisima) dopuštena isplata najniže mirovine ako rade do polovice punog radnog vremena.⁵⁵

Kad je riječ o prikupljanju doprinosa za socijalno osiguranje, svaki rad u radnom odnosu podliježe plaćanju doprinosa. Osnovica je bruto plaća, koja je u slučaju rada s nepunim radnim vremenom proporcionalno niža nego kod rada na istim poslovima s punim radnim vremenom. U pravilu ukupna stopa doprinosa za mirovinsko osiguranje iznosi 20 % (uz određene iznimke za osobe koje ostvaruju tzv. drugi dohodak, poljoprivrednike te osobe zaposlene na poslovima na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem), te se raspoređuje između prvoga i drugoga mirovinskog stupa ako je osoba obvezno osigurana u oba.⁵⁶ Stoga, primjenom analogije, ako korisnik mirovine prima mirovinu samo iz prvoga stupa (tzv. jednostupaš), onda će njegov dohodak od rada podliježati plaćanju 20 % stope doprinosa za mirovinsko osiguranje u prvi stup, a ništa za drugi stup, dok će u slučaju korisnika mirovine iz oba stupa dohodak od rada podliježati plaćanju 15 % stope doprinosa za mirovinsko osiguranje u prvi stup i 5 % za drugi stup. Umirovljenici koji ostvaruju tzv. drugi dohodak plaćat će samo doprinos za mirovinsko osiguranje po stopi od

---

djelomični gubitak radne sposobnosti postoji kada kod osiguranika postoji smanjenje radne sposobnosti, a s obzirom na zdravstveno stanje, životnu dob, naobrazbu i sposobnost ne može se profesionalnom rehabilitacijom osposobiti za rad s punim radnim vremenom na drugim poslovima, ali može raditi najmanje 70 % radnog vremena na prilagođenim poslovima iste ili slične razine obrazovanja koji odgovaraju njegovim dosadašnjim poslovima.

⁵⁴ Čl. 82. st. 8. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 1998.

⁵⁵ Čl. 90. st. 7. i 8. Zakona o mirovinskom osiguranju (na temelju čl. 2. Zakona o izmjenama i dopunama zakona o mirovinskom osiguranju, Narodne novine, br. 84/2021.).

⁵⁶ Čl. 13. i 17. Zakona o doprinosima, Narodne novine, br. 84/2008, 152/2008, 94/2009, 18/2011, 22/2012, 144/2012, 148/2013, 41/2014, 143/2014, 115/2016, 106/2018, 33/2023.

10 % (ako su tzv. dvostupaši, onda 7,5 % za prvi stup i 2,5 % za drugi stup).⁵⁷ Dodatno valja spomenuti da čl. 212. st. 3. Zakona o doprinosima propisuje da umirovljenik koji obavlja drugu djelatnost i prema toj djelatnosti plaća paušalni porez na dohodak, uz uvjet da je u skladu sa Zakonom o mirovinskom osiguranju zadržao status umirovljenika i tijekom razdoblja u kojemu obavlja tu djelatnost, nije obveznik doprinosa prema iznosu paušalnog dohotka ostvarenog od obavljanja druge djelatnosti.

S obzirom na to da se za prihode od rada za vrijeme djelomičnog umirovljenja plaćaju doprinosi za mirovinsko osiguranje, prikupljeni doprinosi i navršeni staž mogu utjecati na budući iznos mirovine iz oba mirovinska stupa. Problematika novog izračuna mirovine za korisnike mirovine iz prvoga stupa uređena je čl. 100. Zakona o mirovinskom osiguranju, a za korisnike mirovine iz drugoga stupa mjerodavan je čl. 132. Zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima koji uređuje problematiku postupanja s uplatama prispjelima nakon sklapanja ugovora o mirovini.⁵⁸ Više o tome vidi u poglavlju 4.2. *Učinci na visinu mirovine.*

4. PROSUDBA UČINAKA HRVATSKOG MODELA DJELOMIČNOG UMIROVLJENJA

Opravdanja i obrazloženja za uvođenje modela djelomičnog umirovljenja s pravom na punu mirovinu nema ni u Konačnom prijedlogu Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013. (tekst od 5. 12. 2013.)⁵⁹, ni u Konačnom prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama iz 2018. (tekst od 30. 11. 2018).⁶⁰ Jedino obrazloženje postoji u tekstu Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama od 1. 7. 2021. u dijelu u kojem se mjera proširuje i na korisnike obiteljskih mirovina jer im se na taj način želi “omogućiti da u slučaju značajnog gubitka

⁵⁷ Čl. 13. st. 3. i čl. 17. st. 2. Zakona o doprinosima.

⁵⁸ Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima, Narodne novine, br. 22/2014, 29/2018, 115/2018.

⁵⁹ Konačni prijedlog Zakona o mirovinskom osiguranju, 5. 12. 2013., <https://www.sabor.hr/konacni-prijedlog-zakona-o-mirovinskom-osiguranju-drugo-citanje-pze-br-509?t=41044&tid=203348>, izravna mrežna poveznica na tekst: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080616/PZE_509.pdf.

⁶⁰ Konačni prijedlog zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju, 30. 11. 2018, <https://sabor.hr/konacni-prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-mirovinskom-osiguranju-drugo-citanje-pz-0?t=46794&tid=206223>, izravna mrežna poveznica na tekst; https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/081605/PZ_452.pdf.

prihoda kućanstva nakon smrti hranitelja obitelji uz mirovinu osiguraju dodatni financijski prihod u starosti radi poboljšanja svoje socijalne sigurnosti i smanjenja rizika siromaštva, čime će se također postići njihova veća socijalna uključenost u zajednicu i osigurati dodatna radna snaga na tržištu rada”.⁶¹

Dakle, bez obzira na nedostatak obrazloženja prigodom izvornog uvođenja same mjere djelomičnog umirovljenja s pravom na punu mirovinu, smatram da je zakonodavac takav model uveo kako bi umirovljenicima (zbog stalnih prigovora o niskim mirovinama) omogućio povećanje primanja kroz ostvarivanje dohotka od rada. Drugi vjerojatan razlog bio je to što je radno zakonodavstvo vezalo, te i nadalje nažalost veže *ex lege* prestanak radnog odnosa uz 65. godinu života⁶², posebice u javnom sektoru (npr. za liječnike u sustavu javnog zdravlja, školstva, visokog obrazovanja), dopuštajući samo kratkotrajne iznimke⁶³, pa je time i nakon njihova umirovljenja kao posljedice *ex lege* prestanka radnog odnosa otvorena mogućnost daljnjeg zaposlenja u privatnom sektoru kako bi se ondje nadomjestio nedostatak radne snage.

Međutim, i nadalje ostaje nejasno zašto je zakonodavac odabrao korisnicima mirovine koji rade (čak i korisnicima prijevremene starosne mirovine) isplaćivati punu mirovinu umjesto, analogno položaju korisnika invalidske mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti, puno razumniju i pravičniju opciju isplate djelomične mirovine. U idućim poglavljima procijenit ću učinke takvog modela na tri razine: 1) na mirovinski sustav općenito, 2) na visinu mirovine umirovljenika koji rade te 3) na tržište rada te odnose umirovljenika i ostalih radnika na tom tržištu.

⁶¹ Konačni prijedlog zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju, 1. 7. 2021., <https://sabor.hr/prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-mirovinskom-osiguranju-s-konacnim-prijedlogom-5?t=125918&tid=209557>, izravna mrežna poveznica na tekst: https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-07-01/165802/PZ_155.pdf, str. 2. <https://sabor.hr/prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-mirovinskom-osiguranju-s-konacnim-prijedlogom-5?t=125918&tid=209557>.

⁶² Dob od 65 godina života za *ex lege* prestanak radnog odnosa sada se, nažalost, poklapa s dobi koja se traži kao uvjet za stjecanje prava na starosnu mirovinu. Treba spomenuti da je u Zakonu o radu iz 1995. dob za *ex lege* prestanak radnog odnosa bila postavljena na 65 godina, a dob za starosnu mirovinu je u to doba bila postavljena na 60; dakle, dob za *ex lege* prestanak bila je postavljena pet godina više nego starosna dob za odlazak u mirovinu, što je bilo puno mudrije rješenje, jer je to neizravno stimuliralo duži ostanak u svijetu rada za radnike koji mogu raditi, a poslodavac je, ako ih više nije želio, morao imati opravdani razlog za otkaz. Nažalost, u današnje doba se uvjet dobi za *ex lege* prestanak radnog odnosa i za starosnu mirovinu poklapaju.

⁶³ Vukorepa, I., *op. cit.* u bilj. 745, str. 297.

4.1. Učinci na mirovinski sustav općenito

Smatram da model *de facto* djelomičnog umirovljenja uz pravo na punu mirovinu ima učinak privlačenja ljudi u mirovinu i sve pripadajuće oblike u kojima korisnik mirovine ima pravo na punu mirovinu (dakle starosnu, prijevremenu starosnu, neku od starosnih mirovina po posebnim propisima, te obiteljsku mirovinu).

U teoriji bi se to moglo indikativno dokazati usporedbom podataka o godišnjem priljevu novih umirovljenika i brojem umirovljenika (korisnika mirovine) koji koriste mjeru djelomičnog umirovljenja uz punu mirovinu. Međutim, u ovom radu nije moguće precizno prikazati podatke o porastu broja novih umirovljenika po godinama i vrstama mirovine od 2014. do 2022. jer su, nažalost, javno dostupni podatci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u tom dijelu nepotpuni i neprecizni.⁶⁴ Međutim, postoje podatci o broju korisnika mirovine koji se koriste mjerom djelomičnog umirovljenja uz pravo na punu mirovinu, pa ih ovdje prikazujemo.

---

⁶⁴ Naime, premda iznimno cijenim napore HZMO-a u prikazu i sistematizaciji složenih statističkih podataka, nažalost, u periodičnim Statističkim informacijama HZMO-a u tablici 12 evidentirani su novi korisnici mirovina, ali oni ne uključuju nove korisnike mirovine po osnovi posebnih propisa kao što su djelatne vojne osobe, hrvatski branitelji i HVO, premda djelatne vojne osobe smiju raditi uz pravo na punu mirovinu. Za ovu posebnu skupinu umirovljenika ne postoji posebna tablica o broju novih korisnika mirovina po kalendarskim godinama. Nadalje, iz opisa tablice br. 12. nije jasno jesu li u toj tablici sadržani i novi korisnici mirovina koji su tzv. dvostupaši te ostvaruju pravo na mirovinu iz prvoga stupa u obliku osnovne mirovine; ovo to više jer za njih postoji posebna tablica br. 19. o. (za više vidi: HZMO, *Statističke informacije*, <https://www.mirovinsko.hr/hr/statistika/2675> (15. svibnja 2023. i 13. lipnja 2023.)).

Tablica 3. Mjesečni podatci (na kraju mjeseca) i godišnji prosjeci korisnika starosnih, prijevremenih starosnih i obiteljskih mirovina ostvarenih prema ZOMO-u, DVO-u i ZOHBDR-u koji rade do polovice punog radnog vremena i primaju mirovinu prema kategorijama osiguranja⁶⁵

Stanje podataka na dan	Radnici kod pravnih osoba			Radnici kod fizičkih osoba			Sveukupno
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	
30.04.2016.	1345	875	2220	91	123	214	2434
31.05.2016.	1386	926	2312	113	141	254	2566
30.06.2016.	1447	961	2408	124	175	299	2707
31.07.2016.	1500	997	2497	138	202	340	2837
31.08.2016.	1515	997	2512	136	196	332	2844
30.09.2016.	1552	1025	2577	116	168	284	2861
31.10.2016.	1572	1028	2600	103	141	244	2844
30.11.2016.	1602	1045	2647	114	129	243	2890
31.12.2016.	1588	1059	2647	107	120	227	2874
31.01.2017.	1638	1081	2719	111	130	241	2960
28.02.2017.	1693	1119	2812	112	136	248	3060
31.03.2017.	1746	1149	2895	126	149	275	3170
30.04.2017.	1844	1183	3027	138	156	294	3321
31.05.2017.	1926	1228	3154	156	180	336	3490
30.06.2017.	1964	1262	3226	187	222	409	3635
31.07.2017.	1922	1242	3164	175	217	392	3556
31.08.2017.	1893	1227	3120	175	210	385	3505
30.09.2017.	2033	1280	3313	175	184	359	3672
31.10.2017.	2110	1301	3411	179	172	351	3762

⁶⁵ Izvor: HZMO, Statističke informacije, tablica 7-NRV, <https://www.mirovinsko.hr/hr/statistika/2675>.

Napomena: Podatci o korisnicima mirovine koji rade do polovice punog radnog vremena vode se tek od travnja 2016. (premda je mjera uvedena 1. 1. 2014.). Od ožujka 2019. u podatke su uključeni osim korisnika starosnih mirovina i korisnici prijevremenih starosnih mirovina ostvarenih prema ZOMO-u koji su tijekom korištenja prava zaposleni do polovice punog radnog vremena i primaju mirovinu. Od prosinca 2021. u podatke su uključeni dodatno i članovi obiteljskih mirovina ostvarenih prema ZOMO-u koji su tijekom korištenja prava zaposleni do polovice punog radnog vremena i primaju mirovinu. Od siječnja 2022. u podatke su uključeni i korisnici mirovina ostvarenih prema DVO-u i ZOHBDR-u koji su tijekom korištenja prava zaposleni do polovice punog radnog vremena i primaju mirovinu.

Stanje podataka na dan	Radnici kod pravnih osoba			Radnici kod fizičkih osoba			Sveukupno
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	
30.11.2017.	2130	1315	3445	160	161	321	3766
31.12.2017.	2124	1334	3458	159	159	318	3776
prosječno 2017.	1919	1227	3145	154	173	327	3473
31.01.2018.	2172	1373	3545	166	164	330	3875
28.02.2018.	2269	1409	3678	163	171	334	4012
31.03.2018.	2348	1450	3798	175	174	349	4147
30.04.2018.	2464	1534	3998	192	199	391	4389
31.05.2018.	2582	1591	4173	240	238	478	4651
30.06.2018.	2657	1647	4304	257	286	543	4847
31.07.2018.	2697	1676	4373	282	313	595	4968
31.08.2018.	2745	1677	4422	276	305	581	5003
30.09.2018.	2836	1682	4518	252	265	517	5035
31.10.2018.	2853	1686	4539	228	218	446	4985
30.11.2018.	2908	1710	4618	234	211	445	5063
31.12.2018.	2951	1744	4695	238	205	443	5138
prosječno 2018.	2624	1598	4222	225	229	454	4676
31.01.2019.	3222	1836	5058	249	207	456	5514
28.02.2019.	3682	2018	5700	298	231	529	6229
31.03.2019.	4677	2808	7485	439	345	784	8269
30.04.2019.	5196	3209	8405	579	441	1020	9425
31.05.2019.	5645	3508	9153	691	540	1231	10384
30.06.2019.	5883	3698	9581	749	653	1402	10983
31.07.2019.	6111	3872	9983	820	755	1575	11558
31.08.2019.	6298	3954	10252	835	762	1597	11849
30.09.2019.	6413	3913	10326	743	621	1364	11690
31.10.2019.	6525	3954	10479	699	553	1252	11731
30.11.2019.	6585	3972	10557	661	519	1180	11737
31.12.2019.	6639	4022	10661	633	513	1146	11807
prosječno 2019.	5573	3397	8970	616	512	1128	10098
31.01.2020.	6756	4138	10894	622	521	1143	12037
29.02.2020.	7034	4300	11334	657	533	1190	12524
31.03.2020.	6772	4103	10875	569	460	1029	11904

Stanje podataka na dan	Radnici kod pravnih osoba			Radnici kod fizičkih osoba			Sveukupno
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	
30.04.2020.	6957	3937	10894	669	447	1116	12010
31.05.2020.	7131	4047	11178	692	474	1166	12344
30.06.2020.	7361	4227	11588	732	575	1307	12895
31.07.2020.	7526	4406	11932	822	687	1509	13441
31.08.2020.	7581	4425	12006	822	688	1510	13516
30.09.2020.	7610	4287	11897	746	565	1311	13208
31.10.2020.	7736	4343	12079	736	541	1277	13356
30.11.2020.	7812	4352	12164	720	523	1243	13407
31.12.2020.	7713	4350	12063	668	495	1163	13226
prosječno 2020.	7332	4243	11575	705	542	1247	12822
31.01.2021.	7709	4344	12053	663	482	1145	13198
28.02.2021.	7949	4467	12416	702	500	1202	13618
31.03.2021.	8093	4477	12570	718	512	1230	13800
30.04.2021.	8296	4593	12889	749	516	1265	14154
31.05.2021.	8444	4708	13152	774	574	1348	14500
30.06.2021.	8733	4942	13675	854	672	1526	15201
31.07.2021.	8892	5065	13957	938	770	1708	15665
31.08.2021.	8995	5093	14088	952	784	1736	15824
30.09.2021.	9161	5083	14244	903	699	1602	15846
31.10.2021.	8917	4437	13354	787	483	1270	14624
30.11.2021.	8973	4454	13427	788	454	1242	14669
31.12.2021.	9016	4778	13794	740	520	1260	15054
prosječno 2021.	8598	4703	13302	797	581	1378	14679
31.01.2022.	11653	5706	17359	1085	700	1785	19144
28.02.2022.	11971	5864	17835	1136	721	1857	19692
31.03.2022.	12333	6015	18348	1190	732	1922	20270
30.04.2022.	12666	6252	18918	1295	818	2113	21031
31.05.2022.	13187	6601	19788	1426	934	2360	22148
30.06.2022.	13354	6796	20150	1548	1135	2683	22833
31.07.2022.	13779	7081	20860	1680	1235	2915	23775
31.08.2022.	13790	6991	20781	1643	1216	2859	23640
30.09.2022.	14163	7103	21266	1596	1087	2683	23949

Stanje podataka na dan	Radnici kod pravnih osoba			Radnici kod fizičkih osoba			Sveukupno
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	
31.10.2022.	13829	6833	20662	1370	896	2266	22928
30.11.2022.	14160	7076	21236	1387	914	2301	23537
31.12.2022.	14066	7070	21136	1354	909	2263	23399
prosječno 2022.	13246	6616	19862	1393	941	2334	22196

Na dan 31. 12. 2022. ukupan broj korisnika mirovine koji rade iznosio je 23 399, a u 2022. je u prosjeku iznosio 22 196.⁶⁶ Veći skokovi u 2019. i 2022. mogu se opravdati i zakonskim proširenjem prava rada uz punu mirovinu na korisnike prijevremenih starosnih mirovina, korisnike mirovina po posebnim propisima i korisnike obiteljskih mirovina. Pretežan broj umirovljenika radi u Gradu Zagrebu, Splitsko-dalmatinskoj, Primorsko-goranskoj i Istarskoj županiji.⁶⁷ Kad je o djelatnosti riječ, prevladava rad u prerađivačkoj industriji, trgovini na veliko i malo, popravku motornih vozila i motocikala, stručnoj, znanstvenoj i tehničkoj djelatnosti, te administrativnim, pomoćnim i uslužnim djelatnostima (vidi Tablicu 4.).

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ *Ibid.*

Tablica 4. Korisnici starosnih, prijevremenih starosnih i obiteljskih mirovina ostvarenih prema ZOMO-u, DVO-u i ZOHBDR-u koji rade do polovice punog radnog vremena i primaju mirovinu prema djelatnostima (stanje na dan 31.12.2022.)⁶⁸

Nacionalna klasifikacija djelatnosti NKD07	Korisnici ZOMO starosne mirove	Korisnici ZOMO prijevremene starosne mirovine	Korisnici ZOMO obiteljske mirovine	Ukupno korisnika ZOMO mirovina	Korisnici mirovina DVO	Korisnici mirovina ZOHBDR	SVEUKUPNO
1	2	3	4	5 (kol.1+kol.2+kol.3)	6	7	8 (kol.5+kol.6+kol.7)
<i>A POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO</i>	273	121	22	416	48	42	506
<i>B RUDARSTVO I VAĐENJE</i>	44	6	1	51	3	7	61
<i>C PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA</i>	2014	664	103	2781	235	122	3138
<i>D OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA</i>	28	10	0	38	4	2	44
<i>E OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM</i>	103	19	3	125	179	7	311
<i>F GRAĐEVINARSTVO</i>	1547	514	32	2093	269	216	2578
<i>G TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA</i>	2446	1138	141	3725	231	140	4096
<i>H PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE</i>	1113	235	21	1369	249	173	1791
<i>I DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE</i>	622	333	121	1076	83	82	1241

⁶⁸ *Ibid.*

Nacionalna klasifikacija djelatnosti NKD07	Korisnici ZOMO starosne mirove	Korisnici ZOMO prijevremene starosne mirovine	Korisnici ZOMO obiteljske mirovine	Ukupno korisnika ZOMO mirovina	Korisnici mirovina DVO	Korisnici mirovina ZOHBDR	SVEUKUPNO
<i>J INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE</i>	277	119	5	401	12	14	427
<i>K FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA</i>	135	62	2	199	11	4	214
<i>L POSLOVANJE NEKRETNINAMA</i>	140	71	11	222	29	13	264
<i>M STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI</i>	2269	791	58	3118	79	44	3241
<i>N ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI</i>	1140	664	127	1931	342	265	2538
<i>O JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE</i>	42	3	0	45	21	0	66
<i>P OBRAZOVANJE</i>	418	105	45	568	33	6	607
<i>Q DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI</i>	1027	233	71	1331	28	13	1372
<i>R UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA</i>	141	63	5	209	19	25	253
<i>S OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI</i>	390	139	37	566	26	30	622
<i>T DJELATNOSTI KUĆANSTAVA KAO POSLODAVACA; DJELATNOSTI KUĆANSTAVA.</i>	15	6	3	24	0	0	24
<i>U DJELATNOST IZVANTERITORIJA-LNIH ORGANIZACIJA I TIJELA</i>	0	0	0	0	0	0	0
<i>XY NEPOZNATO - NEPREVEDENE ŠIFRE DJELATNOSTI</i>	3	1	0	4	1	0	5

Nacionalna klasifikacija djelatnosti NKD07	Korisnici ZOMO starosne mirove	Korisnici ZOMO prijevremene starosne mirovine	Korisnici ZOMO obiteljske mirovine	Ukupno korisnika ZOMO mirovina	Korisnici mirovina DVO	Korisnici mirovina ZOHBDR	SVEUKUPNO
Korisnici mirovina koji rade do polovice punog radnog vremena i primaju mirovinu, stanje na dan 31. prosinca 2022.	14187	5297	808	20292	1902	1205	23399

Prema povijesnim podacima iz Tablice 3. vidljivo je da broj korisnika mirovina koji rade uz pravo na punu mirovinu konstantno raste te je razumno očekivati da će i dalje znatno rasti. Podatci iz Tablice 4. upućuju na zaključak da velik broj umirovljenika ima radni potencijal (čak i nakon 65. godine života) i da potražnja za radnicima postoji, posebice u stručnim djelatnostima, djelatnostima zdravstvene skrbi, obrazovanju i uslužnim djelatnostima.

Nadalje, ovdje treba spomenuti i istraživanje Bađun i Smolić u vezi s prijevremenim umirovljenjem koji su, koristeći se bazom podataka 6. vala "Istraživanja o zdravlju, starenju i umirovljenju u Europi" (SHARE), ispitivali prediktore ranijeg odlaska u mirovinu u Hrvatskoj, pritom uzimajući u obzir sociodemografska, zdravstvena i financijska obilježja zaposlenika, kao i njihovu kvalitetu života te obilježja glavnoga posla. Rezultati njihova istraživanja upućuju na to da su ranijem umirovljenju skloniji zaposlenici koji rade u privatnom sektoru, koji imaju nisku kvalitetu života, slabije su obrazovani ili su subjektivno lošega zdravlja. Stoga zaključuju da promjene mirovinskoga sustava kojima bi ranije umirovljenje bilo manje privlačno nisu dovoljne.⁶⁹ Međutim, smatram da upravo mjera prijevremenog umirovljenja uz pravo na puni iznos prijevremene mirovine dodatno potiče ljude da iskoriste pravo na odlazak u mirovinu.

Iz gornjeg prikaza i argumentacije jasno proizlazi da mjera djelomičnog umirovljenja uz pravo na punu mirovinu zapravo smanjuje učinkovitost mjera usmjerenih na povećanje dobi za odlazak u mirovinu⁷⁰, te obeshrabruje ljude

⁶⁹ Bađun, M.; Smolić, Š. *Prediktori sklonosti ranijem umirovljenju u Hrvatskoj*, Društvena istraživanja, vol. 27, br. 4, 2018., str. 671 – 690.

⁷⁰ S obzirom na to da je mjera podizanja dobi za odlazak u starosnu mirovinu sa 65 na 67 godina, te za prijevremenu starosnu sa 60 na 62 ukinuta zakonskim izmjenama iz 2019. (Narodne novine br. 102/2019 u primjeni od 1. 1. 2020.), jedina mjera koja je ostala usmjerena na poticanje na duži ostanak u svijetu rada jest mjera povećanja mirovine putem polaznog faktora (čl. 85., st. 3–5. Zakona o mirovinskom

da ostanu u punoj zaposlenosti. Time se privlači ljude na odlazak u mirovinu i ugrožava njegova financijska održivost putem nerazumnog opterećenja mirovinskog sustava (posebice u prvome stupu financiranom po načelu tekuće razdiobe s mirovinama određenima po načelu određenih davanja) s punim isplataama mirovina osobama koje još očito imaju djelomični ili čak puni radni potencijal.

Puno razumnija mjera bila bi mjera djelomičnog umirovljenja uz proporcionalno pravo na djelomičnu mirovinu. Smatram da bi takva mjera uistinu pridonijela boljitku starijih radnika, njihovoj postupnoj prilagodbi iz faze pune zaposlenosti u fazu punog radnog mirovanja, zadovoljila potrebe tržišta rada te pridonijela održivosti mirovinskog sustava.

Jedina kvazipovoljnost za održivost mirovinskog sustava s ovakvom dvojbom mjerom djelomičnog umirovljenja uz pravo na punu mirovinu jest činjenica da se za primitke od takvog rada uplaćuju doprinosi (kako je opisano gore u poglavlju 3.), pa se prihodovna strana mirovinskog sustava ipak donekle puni od takvog rada, međutim, manje nego da su te osobe ostale raditi u punom radnom vremenu. Naime, u tom slučaju plaća bi im bila proporcionalno (dakle dva puta) veća, pa shodno tome i prikupljeni doprinosi. Nadalje, upitno je koliko tako uplaćeni doprinosi za vrijeme paralelnog rada i korištenja mirovine stvarno utječu na mogućnost povećanja mirovine, o čemu više u idućem poglavlju.

4.2. Učinci na visinu mirovine

S obzirom na to da se za prihode od rada za vrijeme djelomičnog umirovljenja plaćaju doprinosi za mirovinsko osiguranje, prikupljeni doprinosi i navršeni staž mogu utjecati na budući iznos mirovine iz oba mirovinska stupa (prvoga stupa međugeneracijske solidarnosti koji se financira doprinosima po načelu tekuće razdiobe s mirovinama određenima u obliku određenih davanja, te drugoga stupa individualizirane kapitalizirane štednje koji se financira doprinosima po načelu kapitalnog pokrića s mirovinama određenima u obliku određenih doprinosa). Problematika novog izračuna mirovine za korisnike mirovine iz prvoga stupa uređena je čl. 100. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013.⁷¹, a za korisnike mirovine iz drugoga stupa mjerodavan je čl. 132. Zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima koji uređuje problematiku

---

osiguranju).

⁷¹ Zakon o mirovinskom osiguranju iz 2013., Narodne novine, br. 157/2013, 151/2014, 33/2015, 93/2015, 120/2016, 18/2018, 62/2018, 115/2018, 102/2019, 84/21, 119/2022.

postupanja s uplatama prispjelima nakon sklapanja ugovora o mirovini.⁷²

Kad je riječ o radu i uplaćenim doprinosima na mirovinu iz prvoga stupa za vrijeme djelomičnog umirovljenja uz pravo na punu mirovinu, mjerodavan je čl. 100. st. 7. Zakona o mirovinskom osiguranju koji propisuje da osoba koja je nakon stjecanja prava na mirovinu navršila najmanje jednu godinu staža osiguranja može nakon prestanka zaposlenja ostvariti pravo na novu prijevremenu starosnu mirovinu, odnosno starosnu mirovinu ili starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika prema Zakonu o mirovinskom osiguranju ako su ispunjeni uvjeti godina života i mirovinskog staža iz članaka 33., 34., 35., 180. i 182. toga Zakona. Nova mirovina odredit će se prema članku 79. stavcima 1. i 2. i člancima 81. do 88. ovoga Zakona, prema ukupno navršenom mirovinskom stažu i ostvarenim vrijednosnim bodovima prije i poslije ostvarivanja prava na prijašnju mirovinu, s time da se polazni faktor određuje u visini polaznog faktora prema kojemu je bila određena prijašnja mirovina. Čl. 100. st. 8. sadržava istu odredbu i za korisnika mirovine koji je ostvario najmanje jednu godinu staža osiguranja po osnovi drugog dohotka.

Posljedica ovakve odredbe o izračunu mirovine iz prvoga stupa jest to da će rad korisnika mirovine nesporno utjecati na povećanje mirovinskog staža, koji je relevantan za izračun mirovine (s obzirom na to da je riječ o radu s polovicom punog radnog vremena, rad od 12 mjeseci računat će se kao šest mjeseci mirovinskog staža u izračunu mirovine).⁷³ Međutim, to povećanje može pobiti umanjenje prosječnog vrijednosnog boda, do kojeg realno može doći s obzirom na to da umirovljenici smiju raditi samo do polovice punog radnog vremena, pa će im plaća biti polovica od one koju bi primali za puno radno vrijeme, što će imati za posljedicu da će im vrijednosni bodovi za godine rada u mirovni biti manji, pa takvi umanjeni mogu utjecati na smanjenje prosječnog vrijednosnog boda, koji je ključan za izračun visine nove mirovine.⁷⁴ Slijedom navedenoga nadalje procjenjujem da će rad u mirovini s polovicom radnog vremena vjerojatno povećati mirovinu osobama koje su korisnici najniže mirovine ili su cijeli radni vijek primale plaću jednaku ili približno jednaku prosječnoj plaći (dakle onima s prosječnim vrijednosnim bodom 1). Međutim, korisnicima mirovine koji su imali znatno veća primanja od prosječnih to neće povoljno utjecati na

⁷² Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima, Narodne novine, br. 22/2014, 29/2018, 115/2018.

⁷³ Čl. 27. st. 3. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013.

⁷⁴ Vidi čl. 86. st. 1. u vezi s čl. 81. do 84. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013. Više o elementima važnima u izračunu mirovina vidi kod: Potočnjak, Ž., *Nove mirovinske formule mirovinskog osiguranja generacijske solidarnosti*, Revija za socijalnu politiku, vol. 7, br. 1, 2000., str. 1 – 18.

visinu mirovine. Kako ne bi došlo do smanjenja mirovine tim osobama zbog smanjenja prosječnog vrijednosnog boda, postoji osigurač propisan čl. 98. Zakona o mirovinskom osiguranju iz 2013. godine koji propisuje da “ako osiguranik, odnosno korisnik mirovine stekne pravo na dvije ili više mirovina prema ovome Zakonu ili nekom drugom zakonu Republike Hrvatske u obveznom mirovinskom osiguranju na temelju generacijske solidarnosti, može koristiti samo jednu mirovinu, prema vlastitom izboru”. Time je osigurano da korisnik mirovine može tražiti izračun nove mirovine nakon što je stekao najmanje jednu godinu mirovinskog staža radeći i koristeći mirovinu, te onda odlučiti koja mu je mirovina povoljnija.

Kad je riječ o mirovini iz drugoga stupa, situacija je puno jasnija, s obzirom na to da će dodatna uplata doprinosa uvijek pridonijeti većoj mirovini. Ovo stoga što čl. 132. Zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima propisuje da ako je nakon sklapanja ugovora o mirovini korisniku mirovine naknadno uplaćen doprinos, obveznik plaćanja tog doprinosa svoju obvezu, s eventualno pripadajućom kamatom, izvršava uplatom Središnjem registru osiguranika koji ta sredstva prosljeđuje mirovinskom osiguravajućem društvu (MOD) s kojim je korisnik mirovine sklopio ugovor o mirovini. U tom je slučaju MOD dužan sklopiti aneks ugovora o mirovini s korisnikom mirovine kojim će utvrditi novi iznos mirovine prema jediničnim iznosima početnih mirovina na dan sklapanja aneksa ugovora i uz odgovarajuću primjenu članka 135. Zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima (koja odredba se odnosi na naknade MOD-a).

4.3. Učinci na tržište rada te odnosi umirovljenika i ostalih radnika na tom tržištu

Kako smo vidjeli u poglavlju 4.1., mogućnost rada bez umanjavanja mirovine djeluje nepovoljno na održivost mirovinskog sustava. Naime, time se privlače ljudi u mirovinu te se rashodovna strana sustava povećava. Istodobno smatram da su te skupine osoba, zbog činjenice da ostvaruju pravo na punu mirovinu (i time imaju kakvu-takvu socijalnu sigurnost bez obzira na niske mirovine) spremne raditi za nižu cijenu rada od mlađih radnika (onih koji trebaju osnovati obitelj, stvoriti dom, kupiti ili iznajmiti stan itd.). To neminovno dovodi do negativnog učinka distorzija na tržištu rada. Da bi se egzaktno utvrdio razmjernost tog problema, potrebno je provesti dodatna ekonomska i terenska istraživanja, što nadilazi cilj ovog rada.

Nadalje, drugi problem vidim u tome što, premda rad umirovljenika može nadomjestiti nedostatak radne snage koji postoji na tržištu, pitam se bi li uopće na tržištu postojao toliki deficit radne snage da su zakonske odredbe bile

drukčije, odnosno da ljudi blizu dobi za mirovinu nisu bili dijelom prisiljeni (u slučaju *ex lege* prestanka radnog odnosa), a dijelom privučeni otići u mirovinu zbog zakonskih odredbi o mogućnosti umirovljenja uz pravo na djelomični rad i punu mirovinu.

Kao treći moment ovakvog modela na tržištu rada javlja se problem diskriminacije umirovljenika koji nastavljaju raditi na temelju invaliditeta (korisnici invalidske mirovine zbog djelomičnog umanjenja radne sposobnosti). Kako je prikazano u poglavlju 3., te osobe nemaju pravo na 100 % mirovine, već na 50 % mirovine, a ako je invalidnost nastala kao posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti, onda imaju pravo na 66,67 % mirovine.

Četvrto, nameće se problem nejednakog položaja umirovljenika pri ostvarivanju prava na mogućnost rada uz primitak mirovine s obzirom na oblik rada i vrstu dohotka. Naime, nije dopuštena kumulacija mirovine i samostalnog obavljanja posla (npr. po osnovi obrta ili samostalne registrirane profesije), već je dopuštena samo kumulacija u slučaju tzv. ovisnog rada (kroz radni odnos do polovice punog radnog vremena) ili po osnovi povremenog rada (kroz tzv. drugi dohodak). Kod toga se nameće pitanje opravdanosti takvog ograničenja i nejednakog pristupa, s obzirom na to da se zakonodavac mogao odlučiti na mjeru manje otegotnu i proporcionalnu mjeri ograničenja radnog vremena, a to bi bio prihodovni cenzus od rada. Nije jasno zašto zakonodavac nije izabrao takav pristup.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Iz provedenog istraživanja očito je da je Hrvatska jedna od rijetkih zemalja koja dopušta rad uz pravo na punu mirovinu, posebice kad je riječ o korisnicima prijevremenih starosnih mirovina. Takav je pristup posebice nejasan s aspekta borbe za održivost mirovinskog sustava. Provedena analiza upućuje na to da hrvatski model ima nekoliko nepoželjnih učinaka: potiče na odlazak u mirovinu, dovodi do većeg opterećenja mirovinskog sustava, ne pridonosi nužno povećanju mirovina (samo mirovina u drugome stupu, dok je utjecaj na visinu mirovine u prvome stupu upitan), te potencijalno uzrokuje distorzije na tržištu rada. Nadalje, hrvatski model djelomičnog umirovljenja s pravom na punu mirovinu diskriminira umirovljenike koji nastavljaju raditi na temelju invaliditeta, s obzirom na to da je njihova mirovina u isplati za vrijeme rada puno niža. Dodatno je problematičan nejednaki položaja umirovljenika pri ostvarivanju prava na mogućnost rada uz primitak mirovine s obzirom na oblik rada i vrstu dohotka.

Stoga smatram da bi mjeru trebalo korigirati na način da se omogući djelomično umirovljenje uz pravo na proporcionalnu (djelomičnu) isplatu mirovine, a ne uz pravo na punu mirovinu. Dodatno smatram da se ne bi trebalo vezati mogućnost umirovljenja samo uz polovicu punog radnog vremena, već dopustiti veću lepezu mogućnosti (npr. u praksi bi to moglo biti 70 %, 50 % ili 30 % punog radnog vremena), ali uvijek uz odgovarajuće umanjenje mirovine. Za obrtnike i ostale samostalne profesije mjera djelomičnog umirovljenja bi se mogla limitirati s obzirom na ostvareni dohodak od rada.

Zaključno, da bi se produžio ostanak u svijetu rada i odgodila puna mirovina, te rasteretio mirovinski sustav i smanjila njegova rashodovna strana, mogućnost rada uz pravo na mirovinu treba ograničiti na način da se mirovina razmjerno umanjuje (slično kao i kod prava na invalidsku mirovinu zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti). Međutim, ostaje problem kako to učiniti nakon što je mjera djelomičnog umirovljenja s pravom na punu mirovinu u primjeni od 2014. godine te se u nekoliko navrata sustavno proširivala umjesto da se razumno prilagođavala i reducirala. Naglim ukidanjem ili izmjenom visine mirovine zadrlo bi se u postojeća prava korisnika mirovine, što bi zasigurno rezultiralo jakim socijalnim pritiscima, koje sumnjam da bi ijedna vlada imala snage izdržati. Uspostava pak novog, razumnijeg uređenja samo za nove korisnike mirovina polučilo bi donekle uspjeh, ali s odgođenim učinkom na održivost mirovinskog sustava. Dakle, iz svega vidimo da se učinci nerazumnih poigravanja s mjerama u mirovinskom sustavu ne mogu tako lako poništiti. Posljedice ostaju dugotrajne. Financijski teret tog poigravanja snose aktivne i buduće generacije, a politička odgovornost političara koji su pridonijeli tom kaosu u svakom je slučaju nedostatna.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige i članci

- Bađun, M.; Smolić, Š., *Predictors of Early Retirement Intentions in Croatia*, Društvena istraživanja, vol. 27, br. 4, 2018., str. 671 – 690, <https://doi.org/10.5559/di.27.4.05>
- Brown, M.; Aumann, K.; Pitt-Catsouphes, M.; Galinsky E.; Bond, J. T., *Working in Retirement: A 21st Century Phenomenon*, Families and Work Institute, July 2010, <https://cdn.sanity.io/files/ow8usu72/production/c04bb-c8745925f6230be210d8cf65a774138e9cc.pdf> (15. svibnja 2023.)
- EU-OSHA, Cedefop, Eurofound and EIGE, *Joint Report on Towards age-friendly work in Europe: a life-course perspective on work and ageing from EU Agencies*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017, <https://>

- www.eurofound.europa.eu/publications/report/2017/towards-age-friendlily-work-in-europe-a-life-course-perspective-on-work-and-ageing-from-eu-agencies (15. svibnja 2023.).
- Eurofound, *Extending working lives through flexible retirement schemes: Partial retirement*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2016, <https://www.eurofound.europa.eu/mk/publications/report/2016/labour-market-social-policies/extending-working-lives-through-flexible-retirement-schemes-partial-retirement> (15. travnja 2023.).
- Finish Center For Pensions, *Partial Old-age Pension*, <https://www.etk.fi/en/finnish-pension-system/pension-security/earnings-related-pension-benefits/partial-old-age-pension/> (10. lipnja 2023.).
- Henkens, K.; Hendrik, P.; van Solinge, H., *The Rhetoric and Reality of Phased Retirement Policies*, Public Policy & Aging Report, vol. 31, br. 3, 2021., str. 78 – 82, <https://doi.org/10.1093/ppar/prab012>
- Latulippe, D., Turner, J., *Partial retirement and pension policy in industrialized countries*, International Labour Review, vol. 139, br. 2, 2000., str. 179 – 195, <https://doi.org/10.1111/j.1564-913X.2000.tb00409.x>
- OECD, *Pensions at a Glance 2017: OECD and G20 Indicators*, OECD Publishing, Paris, 2017., https://doi.org/10.1787/pension_glance-2017-en.
- Potočnjak, Ž., *Nove mirovinske formule mirovinskog osiguranja generacijske solidarnosti*, Revija za socijalnu politiku, vol. 7, br. 1, 2000., str. 1 – 18.
- Scherger, S., *Flexibilizing the Retirement Transition: Why, How and for Whom? Conceptual Clarifications, Institutional Arrangements and Potential Consequences*, Frontiers in Sociology, vol. 6, listopad 2021., članak br. 734985, str. 1 – 14, <https://doi.org/10.3389/fsoc.2021.734985>
- Scherger, S., *Introduction: Paid Work Beyond Pension Age – Causes, Context, Consequences*, u: Scherger, S. (ur.), *Paid Work Beyond Pension Age*, Palgrave Macmillan, London, 2015., str. 1 – 27, https://doi.org/10.1057/9781137435149_1
- Schneider, S. M.; Petrova, T.; Becker, U. (ur.), *Pension Maps: Visualising the Institutional Structure of Old Age Security in Europe and Beyond*, 2. izdanje, Max Planck Institute for Social Law and Social Policy, Munich, 2021., doi:10.17617/2.3359088.
- Spasova, S.; Louvaris Fasois, CH.; Vanhercke, B., *Pension Reforms After the Crisis: Bringing Adequacy Back in the Domestic and EU Policy Equation?*, u: da Costa Cabral, N.; Cunha Rodrigues, N. (ur.), *The Future of Pension Plans in the EU Internal Market*, Financial and Monetary Policy Studies, vol 48., 2019., Cham, Springer, str. 283 – 323, https://doi.org/10.1007/978-3-030-29497-7_16

- Vukorepa, I., *Flexible retirement: working into old age*, 2016 European Annual Conference of the European Institute of Social Security (EISS): Social security and the changing concept of work, Oslo, 2016., <https://www.bib.irb.hr/834746>.
- Vukorepa, I., *Lost between Sustainability and Adequacy: Critical Analysis of the Croatian Pension System's Parametric Reform*, Revija za socijalnu politiku, vol. 22, br. 3, 2015., str. 279 – 308, <https://doi.org/10.3935/rsp.v22i3.1307>.
- Vukorepa, I., *Mirovinski sustavi: kapitalno financiranje kao čimbenik socijalne sigurnosti*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012.

Podatkovne baze

- Eurostat, *Ageing Europe - statistics on working and moving into retirement*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Ageing_Europe_-_statistics_on_working_and_moving_into_retirement&oldid=581874#Employment_patterns_among_older_people (27. lipnja 2023.).
- Eurostat, *Employment rates by sex, age and citizenship (%)*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ergan/default/table?lang=en (15. svibnja 2023.).
- Eurostat, *Healthy life years at age 65 by sex*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TEPSR_SP320/default/table?lang=en (15. svibnja 2023.).
- HZMO, *Statističke informacije*, <https://www.mirovinsko.hr/hr/statistika/2675> (15. svibnja 2023. i 13. lipnja 2023.).
- Missoc komparativne tablice (podatci za djelomično umirovljenje i za mogućnost kumulacije mirovine sa zaradom od rada), <https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/> (15. svibnja 2023.).

Pravni izvori

- Zakon o radu iz 1995., Narodne novine, br. 38/1995, 54/1995, 65/1995, 102/1998, 17/2001, 82/2001, 114/2003, 142/2003, 123/2003, 30/2004, 68/2005, 94/2009.
- Zakon o radu iz 2009., Narodne novine, br. 149/2009, 61/2011, 82/2012, 73/2013.
- Zakon o radu iz 2014., Narodne novine, br. 93/2014, 127/2017, 98/2019.
- Konačni prijedlog Zakona o mirovinskom osiguranju, 5. 12. 2023., <https://www.sabor.hr/konacni-prijedlog-zakona-o-mirovinskom-osiguranju-drugo-citanje-pze-br-509?t=41044&tid=203348>, izravna mrežna

poveznica na tekst: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080616/PZE_509.pdf.

Konačni prijedlog zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju, 30. 11. 2018, <https://sabor.hr/konacni-prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-mirovinskom-osiguranju-drugo-citanje-pz-0?t=46794&tid=206223>, izravna mrežna poveznica na tekst: https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/081605/PZ_452.pdf.

Konačni prijedlog zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju, 1. 7. 2021., <https://sabor.hr/prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-zakona-o-mirovinskom-osiguranju-s-konacnim-prijedlogom-5?t=125918&tid=209557>, izravna mrežna poveznica na tekst: https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-07-01/165802/PZ_155.pdf.

Zakon o doprinosima, Narodne novine, br. 84/2008, 152/2008, 94/2009, 18/2011, 22/2012, 144/2012, 148/2013, 41/2014, 143/2014, 115/2016, 106/2018, 33/2023.

Zakon o mirovinskom osiguranju iz 1998., Narodne novine, br. 102/1998, 71/1999, 127/2000, 59/2001, 109/2001, 147/2002, 117/2003, 30/2004, 177/2004, 92/2005, 43/2007, 79/2007, 35/2008, 94/2009, 40/2010, 121/2010, 139/2010, 61/2011, 114/2011, 76/2012, 112/2013, 133/2013.

Zakon o mirovinskom osiguranju iz 2013., Narodne novine, br. 157/2013, 151/2014, 33/2015, 93/2015, 120/2016, 18/2018, 62/2018, 115/2018, 102/2019, 84/21, 119/2022.

Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima, Narodne novine, br. 22/2014, 29/2018, 115/2018.

Zakon o porezu na dohodak, Narodne novine, br. 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 151/2022.

Summary

Ivana Vukorepa*

**THE CROATIAN MODEL OF PARTIAL RETIREMENT:
A CRITICAL REVIEW**

Partial retirement should be designed to motivate people to stay longer in the world of work and delay their full retirement, consequently reducing the pressure on the pension system and preventing expenditure growth. Therefore, at the individual level, it should contribute to gradual retirement and improve pension adequacy, and at the systemic level safeguard the pension system's sustainability. However, in 2014, Croatia introduced a model of partial retirement with the right to a full pension, first only for beneficiaries of old-age pensions, only to extend this right later also to the beneficiaries of early old-age and survivorship pensions. Therefore, after brief theoretical considerations and concise comparative comparisons, the paper analyses Croatian legislation and statistical data related to partial retirement. The analysis carried out indicates that the Croatian model has several undesirable effects: it encourages people to retire, leads to a greater burden on the pension system, does not necessarily contribute to the increase of pension benefits and potentially causes distortions in the labour market.

Keywords: partial retirement; pension; pension with work; pension system; Croatia

---

* Ivana Vukorepa, Ph. D., Associate Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb; ivana.vukorepa@pravo.hr; ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6759-9992